

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת חיי שרה תשפ"ד לפ"ק

יציא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף שצ"ו

ישראל עברו לפני משה ואהרן כשספרו את מנינם, בעבור כי ישימו עליהם עינם לטובה, ויבקשו רחמים שיוסיף ה' עליכם ככם אלף פעמים ולא ימעט מספרכם ע"כ. ובספורנו ביאר מה שביקש משה (דברים ג-כה) אעברה נא ואראה את הארץ הטובה, אתן עיני בה לטובה בברכתי, שתהיה טובה לישראל לעולם ע"כ. והיינו כי על משה רבינו נאמר (משלי כב-ט) טוב עין הוא יבורך (נדריים לח.), ולכן בהסתכלותו הוא ממשיך ברכה על מה שנותן עיניו.

ישורש הדברים הוא בזוהר הק' (פ' ויקהל ריז:), שאמר בועז לרות, עיניך בשדה אשר יקצורון (רות ב-ט), כי יש עינים רעות, שבשביל הסתכלותן באיזה מקום אין הברכה שולטת שם, ובוועז ראה ברות שכל מה שהסתכלה היתה בעין טובה, על כן אמר לה עיניך בשדה אשר יקצורון, להמשיך בתוכה ברכה, וראה בועז שכל מה שהיתה לוקטת ניתוסף כנגדה בשדה ע"כ.

ומצינו ביוסף שאמר לאחיו להוריד את בנימין, הורידוהו אלי ואשימה עיני עליו (בראשית מד-כא). וכאשר בא בנימין לפני יוסף, כתיב (שם מג-כט) וישא עיניו וירא את בנימין אחיו וגו', ויאמר אלקים יחנך בני. וברש"י בשאר שבטים שמענו חנינה, אשר חנן אלקים את עבדך (שם לג-ה), ובנימין עדיין לא נולד, לכך ברכו יוסף בחנינה ע"כ. והיינו כי יוסף היה טוב עין, אשר גם בשעה שמכרוהו האחים, והם נשאר בו בבית אביהם יעקב, והוא יורד לעבד למצרים, לא כהתנה עין האחוה מהם (אור החיים מה-ד), ולא נתעורר בו שום טינא של קנאה, על כן רצה לשום עיניו על בנימין שלא זכה לחנינה, כי טוב עין הוא יבורך, שממשיך ברכה על מה שמסתכל, ועל כן אמר 'וישא עיניו וירא את בנימין, להמשיך לו ברכה בשימת עיניו.

ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו, בכסף מלא יתננה לי וגו' (כג-ט), וברש"י אשלם כל שוויה. ויש להבין דהוי ליה להכתוב למימר 'בכל שוויו' ולמה אמר 'בכסף מלא', כי כסף עצמו אינו מלא ואינו חסר. – וישקול אברהם לעפרון וגו' ארבע מאות שקל כסף 'עובר לסוחר' (כג-טז). וצריך ביאור הכוונה בזה.

ונראה דאיתא במשנה (אבות ה-יט) כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו וכו', עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה, מתלמידיו של אברהם אבינו. עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע וכו'. תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא וכו', תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת וכו' ע"כ.

ובפירושו של עין טובה, פירש רש"י שאין לו קנאה על חבירו, וחביב עליו כבוד חבירו ככבודו ע"כ. וברמב"ם ורע"ב פירשו, שהוא ענין של הסתפקות, שמח בחלקו במה שיש לו, ואינו חומד ממון אחרים ע"כ. ובמאירי כללם יחד, כי אדם ששמח בחלקו, ממילא אינו מקנא באחרים שיש להם יותר ממנו, ולא יחמוד להיות מכובד יותר מחבירו, וחביב עליו כבוד חבירו ככבודו. ואברהם אבינו היה לו מדות הללו, שאמר למלך סדום (בראשית יד-ג) אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך, מסתפק במה שיש לו, ולא מקנא הון אחרים. לא כן בלעם הרשע נאמר אצלו, וישא בלעם את עיניו (במדבר כה-ב), וברש"י ביקש להכניס בהם עין רעה, ואמר (שם כה-ח) אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף זהב.

והנה מי שיש לו מדת עין טובה, ממשיך ברכה על כל מה שנותן עיניו. ומבואר ברמב"ן (במדבר א-מה) שכל בני

ואם כן מכל שכן שמי שהוא טוב עין, ממשיך ברכה על עצמו ועל מעשי ידיו, אם זכי לאחריני מכל שכן דוכי גם לנפשיה, אשר הונו מתברך, ובני ביתו מתברכים, שהרי עליהם הוא נותן עיניו תמיד, ועין טובה ממשיך ברכה וטובה על מה שבא לפני עיניו. ועל זה אמר הכתוב על אברהם אבינו, וה' ברך את אברהם בכל (כד-א), הברכה של אברהם לא היה רק עליו, אלא בכל אשר באה לנגד עיניו, נמשך בהם ברכה, כי אברהם הרי הוא הסמל של עין טובה, ועל כל מה שהיה מסתכל בעין טובה נמשכה בהם ברכה.

והנה בכל חפצי האדם יש ניצוצות קדושות השייכים לשורש נשמתו (עיי' בספר בעל שם טוב סוף פרשת ויחי), ומדות האדם ומהותו מתפשטת בכל חפציו, ועל דרך שמצינו בחמורו של רבי פנחס בן יאיר, שמחמת קדושת נפש הבעל שנתפשט בחמורו לא אכל פירות דמאי (חולין ז), וכן הוא בכל חפציו של אדם, וכאשר האדם יש לו מדת הסתפקות לשמוח בחלקו, מדה זו מתפשטת גם על ממונו, שתהא בה ברכה זו (עיי' באריכות בשמן ראש חלק ראשון השלם שמות דף תרמד). ואיתא בגמרא (פסחים קיב.) גבי איוב דכתיב ביה (איוב א-י) מעשה ידיו ברכת, כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך, למזבן מיניה ולזבוגי ליה ע"כ. והיינו שיש ברכה השורה גם על חפציו, שהקונה אותה או כאשר מוכר לו חפץ ומשלם עבורו, יש ברכה בהחפץ ובממון הזה. – ולעומת זה נאמר על רע עין, אל תלחם את לחם רע עין (אל תאכל לחמו), ואל תתאו למטעמותיו, כי כמו שער בנפשו [כאילו אתה פותח שער בבטנו. רש"י חולין ז.] כן הוא (משלי כג-ו). וכל ההנהגה מצרי עין עובר בלאו וכו'. ואפילו עופות מכירין בצרי עין [ואין אוכלין משלהן] (סוטה לח:).

והנהגה דוהו הענין שמצינו ביצחק אבינו, וזרע יצחק בארץ ההוא, וימצא בשנה ההוא מאה שערים, ויברכהו ה', ויגדל האיש וילך הלוך וגדל (כו-ב). וברש"י שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא כסף וזהבו של אבימלך (ב"ר סד-ז) ע"כ. והיינו שכספו וזהבו של אבימלך רע עין, אין בה ברכה, אבל חפציו של יצחק עין טובה, שורה בה ברכה מרובה, שהרי מצא ברכה בשדהו, שעשתה על אחת מאה ממה שאמדוה. ואם כן אם נקח מזבל פרדותיו של יצחק לזבל את השדות, נמצא בה ברכה מאה שערים, ונרויח מזה הרבה יותר מכספו וזהבו של אבימלך].

והנהגה הכתוב אומר (משלי כח-ב) נבהל להון איש רע עין, ולא ידע כי חסר יבואנו. והכוונה כי אמרו (קה"ר א-יג) אין אדם מת וחצי תאותו בידו, יש לו מנה רוצה מאתים,

וכאשר יש לו מאתים רוצה כפל מזה, ולעולם אין נפשו שבע ממה שהרויח. ודומה לצמא למים, ששורה מים מלוחים, שנפשו שבע לפי שעה, ושוב מתגדל הצמאון עוד יותר. [ובכלי יקר (בראשית ד-יז) כתוב, דבסדר האותיות של א"ב, אותיות ענ"י סמוכות לאותיות כס"ף, שכל שמתרבה כספו הוא נעשה עני יותר, שחסר לו כעת כפל ממה שיש לו ע"ש]. ואם כן הנבהל להון, בכל מנה שמרויח חסר לו עוד יותר, שכאשר יש לו מנה חסר לו עוד מנה, כי רוצה מאתים, וכאשר יש לו מאתים חסר לו מעתה מאתים, וכן לעולם, וינבהל להון לא ידע כי חסר יבואנו, שכל שמקבל ממון יותר, לעומת זה החסרון נעשה גדול יותר.

אמנם לא כן היה בממונו של אברהם שהיה טוב עין, שמח בחלקו, התפשט מהותו בממונו, שהנוטל פרוטה ממנו לא מתאוה על ידי זה שיהיה לו יותר, ועל כספו של אברהם לא נאמר כי חסר יבואנו, אלא מעותיו הם 'כסף מלא', מסתפק במה שיש לו, ואינו להוט להיות לו יותר ויותר. וכל מי שקיבל ממון זה, עברה הברכה יחד גם כן עמה. וכאשר וישקול אברהם לעפרון ארבע מאות שקל כסף, שהיה כסף מלא, ולא הביאה הרגשה של חסרון, 'עובר לסוחר', עברה מדה זו גם למי שעשה עמו מסחר, כי בפרוטה של איוב היה מתברך הן הקונה והן הלוקח.

*

ואמר הכתוב שוב, ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וילך, וכל טוב אדוניו בידו, ויקם וילך אל ארם נהרים (כד-י). והנה הכתוב לא פירש מה היה בידו. וברש"י פירש שטר מתנה כתב ליצחק על כל אשר לו. ויש לומר עוד, דאיתא במדרש (ב"ר נט-ט), כנען בידו מאזני מרמה לעשוק אהב (הושע יב-ח), כנען זה אליעזר, בידו מאזני מרמה, שהיה יושב ומשקיל את בתו ראויה היא או אינה ראויה, לעשוק אהב, לעשוק אהובו של עולם זה יצחק, אמר, אולי לא תאבה ואתן לו את בתי, אמר ליה, אתה ארור ובני ברוך, ואין ארור מתדבק בברוך ע"כ. ולכאורה יפלא, דכיון שידע אברהם שיש לאליעזר נגיעה בשידוכו של יצחק, איך מסר לאליעזר השליחות ללכת אל משפחתו, ולא חשש שלא ימעול בשליחותו. וגם אם יגמור שליחותו, הלא יתכן שיקנא את רבקה שזכה אל מה שהוא משתוקק, ויכניס בהזיווג עין רעה.

אך אברהם לא חשש על זה כלל, כי מדתו של אברהם היה עין טובה, וככה הם תלמידיו של אברהם שהולכים בדרכיו, ומכל שכן אליעזר שהיה תלמידו היותר

של לבן ע"ש. ויש שכתבו שהיה גלגולו של לבן (אר"י שער הפסוקים פ' תשא), ועל כל פנים מתלמידיו של בלעם בודאי היה, שמדתו עין רעה, וכמו שאמר כל אשר אתה רואה לי הוא (ל-מג). ולכן כאשר ראה את הנזם ואת הצמידים על ידי אחותו, אמר עשיר הוא, וירץ לבן אל האיש החוצה 'אל העין', לתת עינו הרעה בממון ולהזיקו, כמדתו של בלעם.

אמנם מבואר בכלי יקר בפרשתנו (כד-כב) סגולה להנצל מעין הרע, והוא, שיתרגל האדם להיות לו עין טובה, ואז ינצל שלא ישלוט עליו עין הרע, וראיה מיוסף שהיה בעל עין יפה, משם רועה אבן ישראל, דלא שלטא עינא בישא בזרעו, וכמאמרם (ברכות כ.) דרבי יוחנן הוה רגיל דהוה קא אזיל ויתיב אשערי דטבילה, אמר, כי סלקן בנות ישראל ואתיין מטבילה, מסתכלן בי ונהוי להו זרעא דשפירי כוותי. אמרי ליה רבנן, לא קא מסתפי מר מעינא בישא. אמר להו אנא מזרעא דיוסף קא אתינא דלא שלטא ביה עינא בישא, דכתיב (בראשית מט-כב) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, ואמר רבי אבהו אל תקרי עלי עין אלא עולי עין וכו'. ואיבעית אימא, עין שלא רצתה לזון ממה שאינו שלו [ליהנות מאשת אדוניו], אין עין הרע שולטת בו ע"כ.

ועל כן אליעזר מתלמידיו של אברהם אבינו, דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, שהיה לו עין טובה, אשר כל טוב אדוניו בידו, לא הוזק לו עינו של לבן, כי הוא עולי עין, שאין עין הרע מזקת לו. ולכן כאשר בא לבן אל אליעזר 'אל העין', ליתן עינו הרע באליעזר, מצא אותו לבן שעומד על הגמלים 'על העין', שהוא מעולי עין, שאין עין הרע שולטת בו, כי מי שיש לו טוב עין לא יוזק מרע עין. ועל זה אנו מתפללים בכל יום, שתצילני מעין הרע, שכולל שתי בקשות, שיצילהו ה' מעין רע של אחרים עליו, וגם שיציל אותו ה' שלא יהיה לו עין רע על אחרים. וזה תלוי בזה, כי מי שמתרגל להיות לו עין טובה, לא ישלוט עליו עין רעה של אחרים.

*

ובסופו כאשר נגמר השידוך לטובה, ברכו את רבקה, ויאמרו לה אחותנו את היי לאלפי רבבה, ויירש זרעך את שער שונאיו (כד-ט). והיא פליאה, אשר לבן הרשע אשר ביקש לעקור את הכל, עוד יותר מפרעה שלא גזר אלא על הזכרים, וארמי אובד אבי (דברים כו-ה), יברך את רבקה את היי לאלפי רבבה. ועוד דהוי ליה למימר לה, שזרעך יהיו לאלפי רבבה, ולמה אמרו 'את' היי לאלפי רבבה (ועיין ברש"י).

גדול, דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, דמשק אליעזר (יומא כח:), ואין כאן בית מיחוש כלל, אליעזר יש לו עין טובה, אם זיווג זה אינו עבורו, שאין ארור מתדבק בברוך, הוא יעשה בחפץ לב כל מה שבידו שאברהם ישיג הזיווג שמשתוקק עליה, ואין לחוש לקנאה ועין רעה. וזהו שאמר הכתוב על אליעזר, שכאשר הלך בשליחותו של אברהם לארם נהרים, 'וכל טוב אדוניו בידו', העין טובה של אדוניו אברהם, שזהו הסמל ומהותו של אברהם עין טובה, זה היה בידו של אליעזר, ועל כן לא חשש אברהם למסור שליחות זו לאליעזר.

*

והנה התורה מספרת, ולרבקה אח ושמנו לבן, וירץ לבן אל האיש החוצה אל העין (כד-כט). ולכאורה תיבת 'אל העין' נראה כמיותר, דהרי כבר נאמר לעיל הנה אנכי נצב על עין המים. וכמו כן הכפיל זאת להלן, ויבא אל האיש והנה עומד על הגמלים 'על העין'. וחוף ממה שמיותר, שינה הלשון שמתחלה נאמר 'אל' העין, ושוב אמר 'על' העין.

ויש לומר דהנה ידוע גדול כח ההיזק שגורם כאשר מסתכל בעין רעה, וכמאמרם (בבא מציעא קז.) אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה [שלא יפסידנה בעין הרע]. ואמרו (שם) והסיר ה' ממך כל חולי [דבר שכל החלאים תלויין בו] (דברים ז-ט), אמר רב זו עין [רעה]. רב לטעמיה, דרב סליק לבי קברי, עבד מאי דעבד [יודע היה ללחוש על הקברות, ולהבין על כל קבר וקבר באיזו מיתה מת, אם מת בזמנו אם בעין רעה], אמר, תשעין ותשעה בעין רעה ואחד בדרך ארץ ע"כ.

ומי שיש לו מדה זו של עין רעה, שיש לו קנאה על חבירו, ועינו רעה במה שיש לאחרים יותר ממנו, הרי זה מתלמידיו של בלעם הרשע שיוורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת. וביאורו שיוורשין גיהנם 'בעולם הזה', ויורדין לבאר שחת 'לעולם הבא'. כי אין אדם בעולם שיש לו הכל, ותמיד ימצא בסביבתו אנשים שיש להם יותר ממנו, בחכמה, ובכשרונות, וביופי וכבוד, בממון, ובבנים מוצלחים וכו', והקנאה בוערת בו ומצטער, וחיייו אינם חיים אלא חיי גיהנם, וסופו עוד יורד לבאר שחת.

והנה איתא במדרש תנחומא (פ' ויצא יג) בלעם זה לבן, שנאמר (דברים כו-ה) ארמי אובד אבי ע"כ. וכן הוא בתרגום יונתן (במדבר לא-ח). ובזוה"ק (ח"א קסו:) דבלעם נכדו

כזה. אך בהיות שמה' אשה לאיש, הזמינו סיבות מסיבות שונות עד שנתהוה גזירת עליון, ונגמר השידוך בכי טוב. ועל דרך זה היה השידוך של יצחק עם רבקה, שתי המחותרנים הם רחוקים יותר ממזרח למערב, אברהם אבינו ובנו קדושי עליון, עם בתואל ומשפחתו, בית של עובדי עבודה זרה, רוצחי נפש שרצו להרוג את אליעזר, ואיך יסכימו משפחת בתואל ליקח לעצמם חתן עולה תמימה, שאין זה לפי רוחם כלל. ואנו רואים שכולם הסכימו לזה, הרי זה ראייה חותכת, שזיווג שנגזרה מן השמים, לוקחין השכל מן האדם, ומכריחין אותו מן השמים, שיראה רק מעלות, ומלאך רע יענה אמן. ומשימין רסן או מלאך בפיו שיסכימו להזיווג.

ומעשה אבות סימן לבנים, אשר בפרשה זו מונח שורש סדר ההכנה לזיווגי ישראל, אשר אסתכל באורייתא וברא עלמא, להורות לעם ה', שמה' אשה לאיש, ומה שמוכן לו ארבעים יום קודם יצירת הולד, גזירת עליון אי אפשר לבן אדם לבטל, ויכריחו מן השמים לכל הצדדים שיסכימו לזה, גם כאשר לא מובן בשכל אנושי, ויסירו כל המניעות לזה, עד שגם לבן ובתואל אומרים מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אליך מטוב עד רע.

וכאשר ראו זאת משפחת בתואל, אמרו לרבקה, את היי לאלפי רבבה, את תהי סמל ודוגמא לאלפי רבבה שיצאו מזרעך, איך שזיווגי האדם הם מן השמים, ומה שנגזר למעלה אי אפשר לבן אדם לבטל, ומן השמים יסבבו שיצא לפועל. ואם הציעו שידוך ולא נגמר בשביל שדיברו רע, הרי זה לסימן, כי שידוך זו לא מן השמים היא, ואין לנטור שנאה להם. וסיים, ויירש זרעך את שער שונאיו, שממך ילמדו זרעך לגרש מן הלב המחשבות שמשער שהם שונאיו שדיברו רע, וביטלו מה שהציעו, כי אם היה שידוך זו מן השמים, אז אין אדם נוגע במוכן לחבירו, ואי אפשר לבטלו, והראיה ממך, אשר השידוך שלך רחוקה מאד זה מזו, ובתואל שרצה למנוע המיתו אותו, וכולם הודו כי מה' יצא הדבר, ואז אי אפשר לדבר מרע או טוב.

ויש לומר, דהנה לבן ובתואל אמרו, מה' יצא הדבר, לא נוכל דבר אליך רע או טוב (כד-ג). וגם זה פלא, שעובדי עבודה זרה יאמרו מה' יצא הדבר. וגם הלא עוברי עבירה היו, ולא איכפת להו בקיום דברי ה', ומי מעכב אותם לומר ולעשות נגד רצון ה'. ואא"ז זצ"ל בספרו אבני המקום (אבן הרחיים אות לה) כתב בזה, דיש לומר כמו שמצינו בבלעם שרצה לקלל את ישראל, וישם ה' דבר בפי בלעם, ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר (במדבר כג-ה), חכה נתן בפיו נשלא היה מניחו לקלל (סנהדרין קה:). והנה בלעם זה לבן, כן נתן ה' גם כעת רסן לפיהם שלא יוכלו לדבר מרע ומטוב נגד רצון אליעזר. וזהו שאמרו מה' יצא הדבר, אנו רואים בחוש שזהו מה', יען לא נוכל לדבר אליך רע וטוב, מזה ניכר שהוא מן השמים ע"כ. [ובגמרא (שם) יש מאן דאמר, וישם דבר בפי בלעם, רבי אלעזר אומר מלאך נשמטרו הקב"ה למלאך שלא יניחנו לקלל]. כמו כן כעת נתן ה' מלאך על פיו שהכריחו להסכים להשידוך. ועל זה התכוין אברהם כאשר שלח את אליעזר, הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם (כד-ז), היינו אותו המלאך אשר שם ה' בפי לבן. ולפי זה אתי שפיר בפשיטות, מה שבירכו את רבקה אחותנו את היי לאלפי רבבה, כי מן השמים הכריחו אותם לברך.

וביאורו נראה, כי באמת ארבעים יום קודם יצירת הולד מכריזין בת פלוני לפלוני, ומה' אשה לאיש דכתיב ויען לבן ובתואל מה' יצא הדבר (מועד קטן יח:), ואי אפשר לבן אדם לשנות גזירת עליון, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו (יומא לה:). ושידוך שהוא מוזמן מן השמים, מסבבין מלמעלה שישמע רק טוב, ומה שאינו מוזמן מן השמים, מסבבין שישמע דברים רעים, או יאמרו עליו דברים רעים, כדי שלא יצא הדבר לפועל. ואין לנטור שנאה על מי שדיבר רע, לחשוב שביטל על ידי זה שידוך שהיה יפה בעיניו, כי מן השמים סיבבו שישמעו דבריו, כדי שלא תתקיים שידוך זו, כי על השידוך שהכריזו מן השמים, לא שייך שיבטלוהו בני אדם בדיבורם.

ולפעמים רואים שידוכים ששתי המשפחות הם רחוקים זו מזו, עד שכולם תמהים איך נתהוה שידוך

הגליון הזה נתנדב על ידי

<p>מוה"ר ר' אלי ברענגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב</p>	<p>מוה"ר ר' יואל משה בינער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בנו למול טוב</p>	<p>הרב ר' יודא באדאנסקי שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בתו למול טוב</p>
<p>מוה"ר ר' מנחם שמואל רובין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב</p>	<p>מוה"ר ר' אליקים באדאנסקי הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למול טוב</p>	<p>מוה"ר ר' אשר זעליג נאה הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב</p>
<p>קול מעדני מלך וויען – 718.400.7710 • MechonMMVien@Gmail.com • הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה להר"ר יואל ברא"ש פייערווערקער הי"ו 347.425.2151</p>		